

İNŞAAT MÜHENDİSLERİNİN TERCİHİ

Deprem ülkemizin makûs talihi midir sorusu, aslında toplum olarak doğa olayları karşısındaki tutumumuzu ve bu olaylara nasıl yaklaştığımızı sorgulatan bir sorudur. Eğer bu soruya "Evet, makûs talihimizdir" yanıtı verilirse, deprem gibi doğal afetlerin kaçınılmaz olduğu ve bunlarla ilgili bir şey yapılamayacağı kabul edilmiş olur. Bu tutum, olayları doğanın değişmez bir parçası olarak görmek ve insan müdahalesini, planlama ve önlemleri göz ardı etmek anlamına gelir. Sonuçta, bu bakış açısı depremin sonuçlarını fitrat, yani doğal bir kader olarak görmeye, sorumlulukları hafifletmeye ve durumu değiştirme çabalarını zayıflatmaya yol açabilir.

Ancak, bu soruya "hayır" yanıtı verilirse, deprem gibi doğal afetlerin kader değil, önlem alınarak hasarlarının azaltılabileceği bir gerçek olduğu kabul edilmiş olur. Bu yaklaşım, deprem gerçeğiyle yaşamak zorunda olsak bile, depreme karşı dayanıklı yapılar inşa etmek, doğru kentleşme politikaları uygulamak, halkı bilinçlendirmek gibi önlemlerle bu olumsuz durumu tersine çevirme iradesine sahip olduğunu gösterir. Yani, olumsuz sonuçlara teslim olmama, durumu değiştirme gücüne ve sorumluluğuna sahip olma bilinci devreye girer.

Sonuç olarak, bu soru sadece depreme bakış açımızı değil, aynı zamanda bu konuda ne kadar sorumluluk aldığımızı ve değiştirme irademizin olup olmadığını da açığa çıkarır. Olumlu yanıt teslimiyeti, olumsuz yanıt ise çözüm üretme kararlılığını temsil eder.

Ülkemiz toprakları üzerinde son yüz yılda sayısız deprem meydana geldi. Büyük can kaybıyla ve ekonomik çöküntüyle sonuçlanan 1939 Erzincan, 1999 Marmara, 2023 Kahramanmaraş depremleri haricinde, Malazgirt'ten Dinar'a, Çaldıran'dan Gerede'ye, Varto'dan Van'a, Lice'den İzmir'e yaşanan ve on binlerce vatandaşımızın canına mal olan onlarca deprem, karşı karşıya kalınan "kötülüğün" "mukadderat" gibi algılanmasını kolaylaştırdı. Nihayetinde yerleşimin oluşumundan bu yana görülen bir doğa olayıydı ve önlenmesi mümkün değildi. Haliyle "kadercilik" merkezi ve yerel iktidarların kamusal sorumluluğunu gölgelemeye yetti.

Yoksa nasıl açıklanabilir ülkemizin her depremde aynı yıkımla karşı karşıya kalması? Burada kritik kavram olan "ders çıkarma" devreye giriyor. Ders çıkarma aynı zamanda sorumluların sorumluluklarının farkında olmasını ve gereğini yerine getirmesini içeriyor. Daha eskilere gitmeye gerek yok. Son 25 yıla bakıldığında Marmara depreminden ders çıkarılsaydı 2011 Van depremi yıkıcı sonuçları azaltılamaz mıydı? Kamu yönetimi Van depremiyle sorumluluğunu hatırlasaydı 2020'de İzmir'de yıkım olur muydu? Daha öncekilerden gereken dersler alınsaydı 2023 6 Şubat depremi bu kadar can kaybına yol açar mıydı?

Yanıtı belli sorular sorduğumuzun farkındayız. Depremlerin her yıldönümünde iktidara sorumluluğunu bir kez daha hatırlatmanın kısır döngü halini aldığını da biliyoruz. Bunun sorumlusu kim? Bu sorunu bıkmadan usanmadan gündeme getirenler mi yoksa onca yıkıma rağmen kentleri, yapıları depreme hazırlamayanlar mı?

Yanıtı belli sorular sormaya devam edeceğiz. Mesleki duruşumuz, bilgi birikimimiz, insani ve vicdani değerlerimiz bize böyle sorumluluk yükledi. Buna mesleki ısrar ve inat da diyebiliriz. Toplumun iyiliği için doğru soruları sormaya, farkındalık yaratmaya ve çözüm aramaya da kararlılıkla devam edeceğiz.

Meslek örgütümüzün tarihine bakalım. 1961 yılında Yapı Polisi önerisiyle kamuoyunun karşısına çıktık. Meslek disiplinleri ve kamu kurumları iş birliği ile ortak proje denetimi önerisinde bulunduk. Yapı denetim sistemiyle ilgili görüş ve önerileri kamu idareleri ile paylaştık. Mühendislikte uzmanlaşmayı ve niteliği teşvik eden Yetkin Mühendislik ve onu destekleyici, tamamlayıcı uygulamaları hayata geçirmeye çalıştık. Deprem üst başlığı ile sayısız kongre, konferans, sempozyum vb. düzenledik. Depremlerin unutulmaması amacıyla yıldönümlerinde kamuoyuna dönük eylem ve etkinlikler düzenledik. Belki de hepsinden önemlisi kentleri ve yapıları depreme dayanıklı hale getirmek amacıyla yapılacak her türlü çalışmada yer aldık, destek verdik. Hazır olduğumuzu siyasal iktidarlara, merkezi ve yerel yönetimlere her fırsatta ifade ettik.

Çünkü biliyoruz ki bir doğa olayı olan depremin doğal afete dönüşmemesi, on binlerce can kaybına yol açmaması, ekonomik yıkıma neden olmaması mümkündür. Bunun mümkün olduğunu bilimi ve mühendisliği rehber edinen toplumlar göstermiştir.

Biz ise ne yazık ki "ilk yapılan yanlışla kaza, ikincisine hata, üçüncüsüne ise tercih denir" tespitinin ne anlama geldiğini sayısız acı deneyimle idrak etmiş bir ülkenin mühendisleri olarak deprem başlığı altında yapılan bütün tartışmaların öz itibarıyla iktidarların politik tercihleriyle doğrudan ilgili olduğunu düşünüyor ve güvenli bir hayat inşa edilmesi için bu tercihin etkisizleştirilmesi gerektiğine inanıyoruz. Bunun anlamı açıktır. Barınma, temel bir insan hakkıdır. Güvenli ve sağlıklı konutlarda yaşama, barınma hakkının olmazsa olmazıdır. Kentler pekâlâ deprem tehlikesine göre düzenlenebilir. İmar planları sağlıklı kentleşme hedefiyle hazırlanabilir. Mevcut yapı stokunun iyileştirilmesi merkezi bütçe olanaklarıyla gerçekleştirilebilir. Deprem, su taşkını gibi doğa olayları üst yapıya zarar vermeden doğanın kendini yenilemesi bağlamında başlayıp bitebilir. Bütün bunlar olabilir. Dünya ölçeğinde bunu başarmış pek çok örnek ülke bulunuyor.

Kimse şapkadın tavşan çıkarılmasını beklemiyor, mucizevi dokunuşlara da ihtiyaç yok. Kamucu ve insanı merkeze alan bir hayat kurma çabası, karşılaştığı talihsiz engelleri aşmak için gerekli iradeyi gösterecek ve yapılması gerekenleri yapacaktır.

Kentleşmeye rant penceresinden bakanlara, deprem tehlikesi üzerinden rant devşirmeye çalışanlara karşı inşaat mühendisleri yaşanılabilir bir ülkenin inşa edilmesi için bilgi birikimleri ile göreve hazırdır. Tercihleri bu yöndedir.

**TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası
İstanbul Şube Yönetim Kurulu**